

Vlaams
Parlement

vergadering **C196**
zittingsjaar 2015-2016

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Wonen, Armoedebeloid en Gelijke
Kansen

van 21 april 2016

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Jelle Engelbosch aan Liesbeth Homans, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding, over renovatieplicht bij aankoop van een bestaande woning – 1767 (2015-2016)	3
VRAAG OM UITLEG van An Christiaens aan Liesbeth Homans, vice-minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding, over de renovatie van woningen in Vlaanderen – 1778 (2015-2016)	7
VRAAG OM UITLEG van Michèle Hostekint aan Liesbeth Homans, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding, over de monitoring van uithuiszettingen door sociale huisvestingsmaatschappijen – 1520 (2015-2016)	10
VRAAG OM UITLEG van An Christiaens aan Liesbeth Homans, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding, over de ontwikkeling van het beleidskader voor gemeenschappelijk wonen – 1779 (2015-2016)	13

VRAAG OM UITLEG van Jelle Engelbosch aan Liesbeth Homans, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding, over renovatieplicht bij aankoop van een bestaande woning – 1767 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Lorin Parys

De voorzitter: De heer Engelbosch heeft het woord.

Jelle Engelbosch (N-VA): Dit onderwerp kwam vorige week tijdens de plenaire vergadering ook ter sprake, maar de vraag was toen gericht aan minister Turtelboom. Het gaat over het standpunt van de Vlaamse Confederatie Bouw (VCB), die elke aankoop van een woning wil koppelen aan een verplichting om de woning energiezuiniger te maken. Dat zou volgens hen de enige manier zijn waarop tegen 2050 zo'n 90 procent van de woningen een E-peil 60 kan halen. Zij betwijfelen dat dit uitsluitend met sensibilisering zal lukken.

Zij pleiten ook voor betere informatie over de staat van bestaande woningen en de impact van een renovatie.

De Vlaamse Regering maakte al eerder duidelijk te willen inzetten op de renovatie van het bestaande woonpatrimonium. Minister, u hebt de renovatiepremie hervormd zodat structurele verbeteringen worden ondersteund en meer mensen kunnen genieten van de volledige som. Vlaanderen promoot ook de energielening, zodat gezinnen gemakkelijk kunnen investeren in het energiezuinig maken van hun woning. De regering rekent op het engagement van de kopers om hun woning te verbeteren.

Eerder onderzoek van de VCB wijst trouwens uit dat de Vlaamse kopers wel degelijk willen renoveren. Nu doet 50 procent dat één jaar na aankoop, na drie jaar wordt driekwart van de woningen gerenoveerd.

Minister, hoe staat u tegenover een renovatieverplichting bij aankoop? Welke impact zou dit hebben op de woningmarkt? Denkt u dat zo'n verplichting noodzakelijk is om het aantal energiezuinige woningen aanzienlijk op te krikken tegen 2050, zoals de Vlaamse Confederatie Bouw beweert?

De Confederatie Bouw rekent op lagere prijzen op de woningmarkt, wanneer de renovatiekostprijs op voorhand duidelijk is. Bent u het eens met die stelling? Hoe schat u de impact in voor gezinnen die wel de intentie hebben om te renoveren, maar eerst enkele jaren financiële ademruimte nodig hebben? We weten allemaal dat de aankoop van een woning op zich duur is voor vele gezinnen.

Bijna de helft van de sociale leningen wordt nu al aangegaan voor aankoop met renovatie van een woning. Hoe kunnen we energiezuinige en structurele renovaties bij de aanvraag van een sociale lening stimuleren? Wordt er bijvoorbeeld door de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) en het Vlaams Woningfonds (VWF) gerefereerd aan de Vlaamse energielening, die goedkope leningen aanbiedt voor energiezuinige investeringen?

De voorzitter: Minister Homans heeft het woord.

Minister Liesbeth Homans: Mijnheer Engelbosch, u hebt zelf gezegd dat dit onderwerp vorige week tijdens de plenaire vergadering al aan bod is gekomen bij minister Turtelboom. Het zal u dan ook niet verbazen dat wij op dezelfde lijn zitten wat onze houding betreft ten opzichte van het voorstel van de VCB. Ik ben het wel eens met de VCB dat we maximaal moeten inzetten op renovatie. Ik denk dat dit ook kamerbreed wordt gesteund door de commissie.

Het is volgens mij ook nodig om verder te kijken dan enkel energetische renovaties. Wanneer daarover gediscussieerd wordt binnen de regering in bredere debatten en dus niet zozeer over het voorstel van de VCB, stel ik ook altijd de vraag wat men is met een hoogrendementsketel en met hoogrendementsglas wanneer men geen sanitair heeft. Men moet daar dus een duidelijk onderscheid maken.

Vanuit Wonen hebben wij verschillende instrumenten die vooral gericht zijn op renovatie en woonkwaliteit. Er zijn een aantal stimulerende maatregelen zoals de renovatiepremie en de verbeterings- en aanpassingspremie (VAP). De afgelopen vijf jaar zijn er dan 92.000 renovatiepremies en 55.000 VAP's uitbetaald. Los daarvan bestaan er nog een aantal fiscale voordelen en gemeentelijke premies.

We hebben natuurlijk ook sanctionerende maatregelen binnen het woonbeleid dat gericht moet zijn op het behouden en garanderen van de woonkwaliteit. Een daarvan is de administratieve procedure tot ongeschikt- of onbewoonbaar-verklaring met daaraan gekoppeld de Vlaamse heffing. Door toepassing van deze procedure werden er sinds 2010 meer dan 16.000 ongeschikte en onbewoonbare woningen opnieuw in orde gebracht. Het instrument van de heffing heeft dus wel degelijk effect. Het is een belangrijke stok achter de deur die we moeten aanwenden om de woningen in Vlaanderen kwaliteitsvol te maken en te houden.

Voor de nog ergere gevallen zoals krotverhuur wordt de strafrechtelijke handhaving ingezet. Die leidde sinds 2010 tot het volledige herstel van 2500 woningen.

Wat het Renovatiepact richting 2050 betreft, zijn er voorbereidingen aan de gang binnen een aantal werkgroepen. Een van die werkgroepen gaat na of de verplichtingen opportuun zijn om de renovatiedoelstellingen tegen 2050 te halen. Ik ben echter evenmin als minister Turtelboom voorstander van de verplichting.

Er is ook vastgesteld dat 75 procent van de eigenaars na verloop van tijd wel vrijwillig overgaat tot de renovatie. Men kan dit moeilijk verplichten. Veel mensen hebben de middelen om een huis te kopen maar dan stopt het dikwijls, en moeten ze sparen om bepaalde renovatiewerken te doen. De meeste Vlamingen zijn waarschijnlijk niet zo kapitaalkrachtig om de twee zaken te kunnen combineren. Als we die verplichting zouden opleggen, gaan we de eigendoms-verwerving afremmen. Dat kan geenszins de bedoeling zijn.

Volgens de confederatie zouden we lagere prijzen krijgen op de woningmarkt als we de renovatieverplichting koppelen aan de verkoop of aankoop. Ik ga ervan uit dat de confederatie daarmee bedoelt dat als een potentiële koper ziet dat er grondige renovatiewerken nodig zijn, hij kan afdingen op de verkoopprijs. Ik geloof daar niet in. Volgens mij speelt de markt hier, de wet van vraag en aanbod. Als er bijvoorbeeld een krapte komt in woningen met twee slaapkamers, dan gaan die prijzen sowieso stijgen, en dan zal een ander segment misschien dalen. Dat is de speling van de markt. Ik geloof dus niet in de redenering van de confederatie die zegt dat het koppelen van die verplichting aan de aankoop voor lagere prijzen zou zorgen. Neen, mijnheer Engelbosch, ik ga er niet van uit dat dat zou gebeuren.

Over de sociale leningen heb ik enkele cijfers heet van de naald. In 2015 werden door de VMSW en het VWF in totaal 5057 bijzondere sociale leningen verstrekt voor een totaal bedrag van afgerond 800 miljoen euro. 1801 leningen werden toegekend voor de verplichte aankoop met renovatie. Het ging om een bedrag van 311 miljoen euro. Daarnaast werden voor een bedrag van 11 miljoen euro 427 leningen verstrekt om de woning te renoveren.

Het eengemaakte Leningbesluit bepaalt dat de kredietgever voor elke woning waarvoor een lening wordt aangevraagd, moet nagaan welke renovatiewerken

strikt noodzakelijk zijn om de woning te laten beantwoorden aan de veiligheid, de gezondheid en de woonkwaliteitsnormen zoals die zijn vermeld in artikel 5 van de Wooncode.

Deze noodzakelijke werken worden door de schatter vastgesteld. Hiervoor moet vervolgens verplicht worden geleend. We leggen op dat er in het kader van de woonkwaliteit en andere kwaliteitsnormen een schatter wordt gestuurd, die vaststelt welke werken noodzakelijk zijn. Die werken moeten dan ook worden beleend in het totaal bedrag van de sociale lening. We kunnen ook nagaan of die werken effectief worden uitgevoerd door de uitbetaling van de lening door de VMSW of het VWF.

Er is geen automatische doorverwijzing naar de Vlaamse energielening. Als potentieel geïnteresseerde mensen zich wenden tot de VMSW of het VWF voor een sociale lening, wordt er altijd gerefereerd aan de energielening, die natuurlijk belangrijk is voor het renoveren van het Vlaamse woonpatrimonium. Dat gebeurt niet automatisch. Het staat wel opgesomd op de websteaks van VWF en VMSW, waar ook de Vlaamse energielening wordt gepromoot.

De voorzitter: De heer Engelbosch heeft het woord.

Jelle Engelbosch (N-VA): Minister, met uw antwoord over de energielening hebt u ook mijn bijkomende vraag al beantwoord. Het is belangrijk dat Vlaanderen verder inzet op de renovatie van woningen en vooral op de energetische renovatie van woningen. Vorige week merkte ik in de plenaire vergadering dat er een algemene consensus is dat het voorstel van de VCB geen goede piste zou zijn. Daarover is weinig discussie. Als ik hoor wat Vlaanderen al doet, dan zijn we op de goede weg.

Ik hoop, als de nieuwe huurwetgeving er komt, dat we ook de renovatiehuurovereenkomsten kunnen bekijken. Dat is een piste die we ook moeten onderzoeken om de huurder en de verhuurder te stimuleren om die woningen sneller energetisch te renoveren.

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Ik wil drie puntjes naar voren schuiven over de renovatieplicht. Er wordt veel gesproken over de renovatieplicht en hoe we de Vlamingen gaan stimuleren in de richting van renovatie. Zowel renovatieadvies als woningpas worden uitdrukkelijk naar voren geschoven in het kader van het Renovatiepact. Niemand vindt echter een pasklaar antwoord op de vraag hoe we het renovatieadvies precies gaan implementeren, wie dat gaat opmaken en hoe dat zal verlopen.

Ik wil hier verwijzen naar de verschillende provinciale Steunpunten Duurzaam Wonen en Bouwen. In elke provincie is er zo'n steunpunt. Minister-president Bourgeois, die daarvoor bevoegd is, heeft vorig jaar beslist om die steunpunten verder financieel te ondersteunen. Het zijn net die steunpunten die bouw- en renovatieadvies opmaken. Waarom wordt er niet meer verwezen naar die steunpunten die belangrijk kunnen zijn in heel het verhaal van het Renovatiepact? Ze hebben een pasklaar advies inzake renovatie.

Minister, u hebt enkele cijfers opgesomd over de renovatiepremie en de VAP en u verwijst naar leegstand en de leegstandsheffing. Het is hier ook al dikwijls aan bod gekomen, naar aanleiding van de paritaire gesprekken, dat leegstand volledig zal worden overgeheveld naar de steden en gemeenten. U hebt hier in de commissie al gezegd dat u het niet meer als een verplichting zou beschouwen voor steden en gemeenten om een leegstandsbeleid te voeren, en dat steden en gemeenten zelf maar autonoom moeten beslissen of ze daar verder op inzetten

of niet. Ik weet dat de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) dat betreurt. Zij vrezen dat steden en gemeenten niet langer zullen inzetten op die leegstand. Op welke manier kunnen wij er ons toch van verzekeren dat er verder een leegstandsbeleid wordt gevoerd in de 308 steden en gemeenten?

U hebt ook verwezen naar de cijfers van de sociale leningen. In 2015 zijn er 5057 sociale leningen verstrekt, waarvan een duizendtal sociale leningen met renovatie inbegrepen. U zegt dat er op voorhand een schatter komt, die inschat hoeveel de renovatiekost zal bedragen, maar wordt daar achteraf ook controle op uitgevoerd? Hoe is men er zeker van dat die renovatie, die deels bekostigd wordt met een sociale lening, ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd?

De voorzitter: Minister Homans heeft het woord.

Minister Liesbeth Homans: Mevrouw Taeldeman, een aantal van uw vragen, onder andere over de woningpas, komen straks nog terug bij de vraag om uitleg van mevrouw Christiaens. Ik zal die dan beantwoorden.

Ik denk inderdaad dat de steunpunten van de provincies waardevol zijn. Het is goed dat collega Bourgeois die verder financieel blijft ondersteunen. Die zullen ook meegenomen worden in de werkgroepen die werken naar aanleiding van het Renovatiepact.

Ik heb zelf niet verwezen naar leegstand, maar wel naar krotten. Dat is iets anders. Maar u hebt dan een bijkomende vraag gesteld over leegstand. Ik kan u zeggen dat gemeenten en steden heel blij zijn dat ze die bevoegdheid krijgen. Wat we wel zullen blijven doen vanuit Vlaanderen, mevrouw Taeldeman, is een tweejaarlijkse monitoring, om dat toch een beetje te blijven opvolgen en om te kijken of de steden en gemeenten wel hun verantwoordelijkheid ter zake opnemen. Het is op vrijwillige basis, maar we gaan wel een tweejaarlijkse monitoring doen vanuit Vlaanderen.

U vroeg ook nog naar de controle op de effectieve uitvoering van renovaties. Daar heb ik al op geantwoord bij de laatste vraag van de heer Engelbosch. Er wordt dus een schatter gestuurd, er wordt vastgesteld welke werken noodzakelijk zijn, en via de uitbetaling die moet gebeuren door de VMSW of het Vlaams Woningfonds, zal er wel degelijk gecontroleerd kunnen worden of de werken gebeurd zijn of niet. Dat is belangrijk, want we kunnen wel geld lenen, en we moeten dat vooral blijven doen, maar als er bepaalde risico's van kwaliteit en dergelijke meer zijn, is het zeer belangrijk dat dat wordt opgevolgd en dat er bij de uitbetaling van de lening zekerheid is dat die werken daadwerkelijk worden uitgevoerd. Dat kan bijvoorbeeld aan de hand van facturen die moeten worden voorgelegd en dergelijke meer.

De voorzitter: De heer Engelbosch heeft het woord.

Jelle Engelbosch (N-VA): Ik heb nog één vraagje ter verduidelijking. U sprak over 5057 sociale leningen en zo'n 1800 leningen voor aankoop met renovatie. Maken die 1800 deel uit van de 5057 leningen, of komen die erbovenop?

Minister Liesbeth Homans: Die maken er deel van uit.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van An Christiaens aan Liesbeth Homans, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding, over de renovatie van woningen in Vlaanderen – 1778 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Lorin Parys

De voorzitter: Mevrouw Christiaens heeft het woord.

An Christiaens (CD&V): Minister, de Vlaamse Confederatie Bouw heeft haar bezorgdheid geuit over de haalbaarheid van de doelstelling van een lager E-peil, conform het Renovatiepact richting 2050. De confederatie pleitte voor een renovatieverplichting bij de aankoop van een woning. In de plenaire vergadering van vorige week was er een algemene consensus dat het voorstel van de Vlaamse Confederatie Bouw voor een renovatieverplichting bij de aankoop van de woning niet wenselijk was. Ik denk dat we het daar kamerbreed over eens waren. Een dergelijke verplichting betekent immers een nog grotere drempel voor de aankoop van een woning. Kopers leveren op dat moment een grote financiële inspanning en het bijkomend opleggen van zo'n financiële verplichting zal niet de ideale manier zijn om de kwaliteit van de Vlaamse woningen te verbeteren.

Dat neemt niet weg dat aandacht voor de kwaliteit en energiezuinigheid van woningen wel degelijk aangewezen is. Uit het Grote Woononderzoek blijkt dat op de private huurmarkt 47 procent, bijna de helft, van de woningen nog steeds van ontoereikende kwaliteit is. Power-Link, het energiekennisplatform van de Universiteit Gent, merkt op dat huurwoningen beduidend slechter geïsoleerd zijn dan woningen die door de eigenaar zelf bewoond worden. Dat lijkt een evidentie, en het wordt nu ook door de cijfers bewezen. Dat is volgens hen te verklaren door het feit dat de verhuurder er momenteel jammer genoeg geen enkele baat bij heeft om te investeren in isolatie en het halen van energienormen, omdat de winsten in de vorm van een lagere energiefactuur naar de huurder gaan. En aangezien de vraag nog altijd groter is dan het aanbod, is er voor de private huurders weinig stimulans om te renoveren.

Power-Link stelt voor om de slechtst presterende huurwoningen te belasten gebaseerd op de energiescore. Dat diverse instanties pleiten voor een energiezuinige en kwalitatieve woon- en huurmarkt toont aan dat dit een blijvend aandachtspunt is voor het Vlaamse woonbeleid. Ik denk dat we het daar allemaal over eens zijn.

Minister, welke maatregelen ziet u om kandidaat-kopers optimaal duidelijkheid te verschaffen over de kosten verbonden aan de renovatie van een aangekochte woning? Dat is een probleem. We zijn het erover eens dat het voorstel van de VCB echt wel verregaande gevolgen heeft. Meent u dat de woningpas daartoe voldoende informatie kan geven? Wat moet er allemaal worden opgenomen in die woningpas?

Ermee rekening houdend dat bijna 50 procent van de woningen op de private huurmarkt van ontoereikende kwaliteit is, ermee rekening houdend dat de studie van Power-Link heeft bewezen dat verhuurders niet renoveren omdat ze daar geen enkele baat bij hebben, denken wij dat het echt toch wel een goede stimulans kan zijn om, zoals bij de sociale verhuurkantoren, ook aan verhuurders op de private huurmarkt een renovatiepremie toe te kennen indien ze zich ertoe engageren om die woning dan voor een minimale duur te verhuren. Ik heb dat voorstel nog al eens aan u voorgelegd, maar dat komt nu weer naar voren.

De voorzitter: Minister Homans heeft het woord.

Minister Liesbeth Homans: Mevrouw Christiaens, wat uw eerste vraag betreft: daarnet ben ik eigenlijk ook al ruim ingegaan op het concept van de werkgroepen. Ik verwijs dus naar de werkgroepen waarin momenteel het Renovatiepact 2050 wordt voorbereid. Zowel het renovatieadvies als het concept van de woningpas wordt momenteel verder uitgewerkt in die werkgroepen. Wel is het al duidelijk dat de woningpas niet een zoveelste nieuw, bijkomend attest mag worden. Niet alleen ik stel dat, maar ook collega Schauvliege, en ook collega Turtelboom, als ik me niet vergis. Ik denk dat we er allemaal een voorstander van zijn om het aantal attesten te beperken. Die woningpas moet een uniek integraal digitaal dossier van iedere woning worden. Dat zou een nuttig instrument kunnen zijn, zeker ook in het kader van de algemene woonkwaliteit, die vanuit het oogpunt van mijn bevoegdheid Wonen toch nog altijd zeer belangrijk is. Ook de energieprestatie, het renovatieadvies en de overige gebouweigenschappen kunnen op deze manier in beeld worden gebracht. Ik ben dus van mening dat deze woningpas een belangrijk instrument zou kunnen worden in functie van de renovatiedoelstellingen van 2050. Het lijkt me dus goed dat dit nu samen met het renovatieadvies wordt onderzocht en voorbereid in de diverse werkgroepen.

Wat uw tweede punt betreft: het is inderdaad niet de eerste keer dat dat hier aan bod komt. De heer Engelbosch heeft daar vroeger ook al een vraag over gesteld. Het zal u niet verbazen dat mijn antwoord nu ook niet zoveel zal afwijken van mijn vorige antwoorden. U hebt in uw vraagstelling zelf ook gerefereerd aan het Grote Woononderzoek, dat een aantal belangrijke cijfers heeft gegeven. Een van de conclusies van het Grote Woononderzoek is inderdaad dat op de private huurmarkt voor 47 procent van de woningen een beoordeling 'onvoldoende kwaliteit' kan worden gegeven. Dat is natuurlijk niet weinig. Er wordt echter ook gesteld dat van al die woningen met de beoordeling 'onvoldoende kwaliteit', dus van die 47 procent, 65 procent via zeer eenvoudige aanpassingen kan worden hersteld. Dat lijkt me goed. Voor die groep woningen lijkt sensibilisering van de eigenaars me aangewezen, veeleer dan een uitbreiding van de renovatiepremie.

Dan rest er natuurlijk nog 35 procent van die 47 procent. Die woningen zijn wel op een of meerdere punten ongeschikt of onbewoonbaar en behoeven een grondige renovatie. Een uitbreiding van de renovatiepremie zou een stimulans kunnen zijn om de woning in orde te brengen. Ik erken dat ook. U weet echter ook dat het eigenlijk gewoon een budgettair vraagstuk is. U weet wat de financiële gevolgen zijn geweest van de hervorming van de renovatiepremie en dergelijke meer. Ook vorig jaar hebben we nog eens 54 miljoen euro extra moeten inpompen. Ook bij de begrotingscontrole van 2016 hebben we nog eens geld extra bijgestopt. Ik zeg natuurlijk niet neen: vanuit mijn bevoegdheid Wonen ben ik er absoluut een voorstander van om dat te doen, niet voor alle gevallen, maar wel voor die 35 procent waarvan de kwaliteit en dergelijke meer echt totaal onvoldoende toereikend zijn. Als je echter overweegt om dat te doen, dan moet je natuurlijk ook met andere elementen rekening houden, zoals de huurprijzen. Dat lijkt me toch ook wel heel belangrijk. Ook is er de duurtijd van de contracten. Ook is er de vraag of we bepaalde doelgroepen willen helpen. Zoals u zegt, zijn er inderdaad weinig verhuurders die bereid zijn om renovatiewerken te doen, aangezien de opbrengst van renovatiewerken, zeker als dat energiebesparende maatregelen zijn, natuurlijk de huurders ten goede komt. Als coördinator qua armoedebestrijding vind ik het dan natuurlijk niet zo slecht mocht dat bepaalde doelgroepen ten goede komen, zodat ze op de private huurmarkt een minder hoge energierekening moeten betalen.

Zou ik dat dus een goed idee vinden? Ja. Is dit een budgettair vraagstuk? Absoluut. Als de coalitiepartners mijn collega-ministers echter kunnen overtuigen van het nut van deze maatregel, zodat er meer geld komt, dan zal ik jullie heel dankbaar zijn. Ik wil er afsluitend wel op wijzen dat, als een private verhuurder

bereid is zijn woning te verhuren via een sociaal verhuurkantoor, hij wel aanspraak kan maken op die volledige renovatiepremie van 10.000 euro.

We hebben nu cijfers over de SVK's gekregen, maar het zou ons te ver brengen in het kader van deze vraag. Ik zal de juiste cijfers nog wel communiceren, maar ze zijn alleszins enorm gestegen. Een van de redenen is dat wij alsmaar meer aandacht hebben gegeven aan de voordelen van het verhuren van een privéwoning aan een SVK, dat doorverhuurt tegen sociale huurprijzen.

Kortom, ik ben absoluut voorstander en vragende partij. Ik zie allerlei voordelen voor bepaalde doelgroepen, maar momenteel is er in de Vlaamse begroting jammer genoeg geen ruimte tot uitbreiding. Als u mijn collega's kunt overtuigen, ben ik u dankbaar, zoals ik al heb gezegd.

De voorzitter: Mevrouw Christiaens heeft het woord.

An Christiaens (CD&V): Wat de woningpas betreft, die ik met de heer Engelbosch meer in detail zal bespreken, heb ik begrepen dat er in werkgroepen aan wordt gewerkt en dat u de voordelen inziet van dit instrument. We kunnen het op bepaalde termijn verwachten, zonder dat het een zoveelste verzwarende inhoudt.

Minister, met betrekking tot de renovatiepremie en -stimulansen verklaarde u dat het in 65 procent van de 47 procent van de kwalitatief onvoldoende woningen gaat om kleine ingrepen en dat we meer resultaat kunnen bereiken door sensibilisering van de eigenaars. Hebt u ter zake al concrete plannen? Hoe wilt u daarop actief inzetten?

Beschikt u over cijfers in verband met het echt problematisch segment, dus die 35 procent van 47 procent, zijnde de woningen in slechte staat? Dat dit budgettaire gevolgen heeft, lijkt evident te zijn, maar is er ter zake al onderzoek gedaan? Bestaat er een raming? Hebt u een idee over de omvang van het bedrag? Of moet u daartoe nog de opdracht geven? Als we dit laten berekenen, weten we waarover we spreken.

De voorzitter: Mevrouw Taelman heeft het woord.

Martine Taelman (Open Vld): Enige tijd geleden kreeg ik antwoord op een schriftelijke vraag inzake de cijfers van de VAP, de verbeterings- en aanpassingspremie. Minister, u antwoordde aan collega Engelbosch ook al dat de voorbije vijf jaar 55.000 VAP-premies werden toegekend. Het valt op dat in 2015 beduidend minder VAP-premies werden toegekend.

In de commissie hebt u verklaard dat het in de bedoeling ligt om de renovatiepremie, de VAP en de drie grote stelsels die vanuit Wonen-Vlaanderen worden aangestuurd, via een campagne grotere bekendheid te geven. Is die lopende of wanneer wordt ze in het vooruitzicht gesteld?

De voorzitter: Minister Homans heeft het woord.

Minister Liesbeth Homans: Mevrouw Taelman, u vraagt zich af of de drie grote premies niet meer bekend moeten worden gemaakt. Dinsdag in de commissie Bestuurszaken heb ik een vraag beantwoord over allerlei websteaks van de Vlaamse overheid en over het infonummer 1700. Daar staat de renopremie op één. Ik denk dan ook dat de renovatiepremie echt wel voldoende bekend is. Door de commotie over de aanpassingen in de media en de aandacht in dit parlement is deze premie bekender dan ooit.

Mevrouw Christiaens, u wenst bijkomend te weten hoe er kan worden gesensibiliseerd. Bij het al dan niet afleveren van een conformiteitsattest wordt door de

inspecteurs gewezen op de gebreken. Zij leggen uit dat een kleine ingreep, die niet erg veel geld hoeft te kosten, kan volstaan.

Op het exacte budget kan ik geen cijfer kleven, want dat is afhankelijk van de criteria. In de bestaande renovatiepremie zijn allerlei categorieën opgenomen. Blijven die behouden voor de verhuurders? Dit moet worden onderzocht.

De administratie onderzoekt op mijn verzoek de noden bij de uitbreiding van de renovatiepremie naar de verhuurders. Welke werken worden toegelaten en welke financiële impact zou dat hebben? Het blijft echter een raming, want we weten niet hoeveel verhuurders aanspraak zullen maken op die premie.

De voorzitter: Mevrouw Christiaens heeft het woord.

An Christiaens (CD&V): Minister, ik ben benieuwd naar de resultaten van dat onderzoek. Dan kunnen we afwegen welke werken nodig zijn en welke de financiële consequenties zijn. Wat zal het resultaat zijn? Uiteindelijk is het doel de kwaliteit te verhogen, zodat we niet meer worden geconfronteerd met die 47 procent. Daarop moeten we inzetten. We moeten overwegen wat wel en wat niet kan. Dan meen ik dat u ook budgettair op onze steun kunt rekenen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Michèle Hostekint aan Liesbeth Homans, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding, over de monitoring van uithuiszettingen door sociale huisvestingsmaatschappijen – 1520 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Lorin Parys

De voorzitter: Mevrouw Hostekint heeft het woord.

Michèle Hostekint (sp.a): Minister, ik denk dat we het er allemaal over eens zijn dat dreigende uithuiszettingen een belangrijk probleem vormen dat de nodige beleidsmatige aandacht verdient. We kennen de cijfers van de uithuiszettingen en de opgestarte procedures op de private huurmarkt. Uit het antwoord op mijn schriftelijke vraag van 12 januari 2016 blijkt echter dat we niet weten wat de cijfers zijn wanneer het gaat over de sociale huurmarkt. En dan heb ik het over de cijfers van de sociale huisvestingsmaatschappijen (SHM's). Noch het aantal effectieve uithuiszettingen noch het aantal vorderingen tot uithuiszetting moet blijkbaar worden gerapporteerd. De reden daarvoor is dat uithuiszettingen behoren tot de autonomie van de SHM's zelf. In het kaderbesluit Sociale Huur is geen procedure tot uithuiszetting vastgelegd, ook dat behoort tot de autonomie van de verhuurder.

We weten dat uithuiszettingen leiden tot menselijke drama's, zeker wanneer daar kinderen bij betrokken zijn. Uithuiszettingen hebben echter ook een grote maatschappelijke kost. Ook in het licht van de preventie van dak- en thuisloosheid is het belangrijk om het aantal uithuiszettingen of het aantal vorderingen tot uithuiszetting goed te monitoren.

Ook in het advies van de Woonraad dat recent is verschenen wordt verwezen naar het feit dat we eigenlijk niet beschikken over accurate cijfers. Het lijkt me opportuun om die cijfers te hebben. Ook tijdens de vorige legislatuur hebben we al geopperd om werk te maken van de opvraging van cijfers bij de SHM's. De laatste cijfers waarover we beschikken, zijn cijfers van de periode 2005-2010 omdat de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) in 2011 een

bevraging heeft gedaan. Die cijfers zijn echter niet accuraat omdat ze niet volledig zijn en ze zijn intussen ook al vijf jaar oud.

Minister, bent u van plan om werk te maken van een monitoring van het aantal uithuiszettingen en het aantal opgestarte vorderingen tot uithuiszettingen bij SHM's? Zo ja, op basis van welke gegevens zal de monitoring gebeuren en wat is de timing?

Wat zijn de mogelijke obstakels bij enerzijds de SHM's en anderzijds de VMSW om een rapportering op regelmatige basis te kunnen doen?

De voorzitter: Minister Hostekint heeft het woord.

Minister Liesbeth Homans: Mevrouw Hostekint, ik ben het met u eens dat we ook wat de sociale huisvestingsmarkt betreft die cijfers zouden moeten hebben. Momenteel wordt de tweede visitatieronde voorbereid in de werkgroepen. In die werkgroepen zitten ook de SHM's. Binnen die werkgroepen is afgesproken dat de SHM's gegevens zullen bijhouden over de vorderingen tot uithuiszetting en over de eventuele uithuiszettingen.

Wij hebben een sjabloon ontwikkeld, en dat was nodig omdat verschillende SHM's gegevens bijhielden, maar niet op een uniforme wijze. Het was eigenlijk appels met peren vergelijken.

De eerste aanzet voor dat sjabloon is ons gegeven door de visitatieraad, vervolgens heeft ook de sector een inbreng gehad en is het sjabloon nog verder verfijnd.

De SHM's zullen deze gegevens bijhouden. Dat maakt deel uit van het gewijzigde draaiboek prestatiebeoordeling dat afdwingbaar wordt vanaf 1 januari 2017. Met andere woorden, vanaf 1 januari 2017 zullen alle SHM's deze cijfers moeten bijhouden op basis van het door ons ontwikkelde en ter beschikking gestelde sjabloon.

Ik denk dat het niet goed zou zijn om een centrale rapportering te doen omdat het geen zin heeft een jaar van cijfers te hebben. Wanneer we echter de nood voelen om die cijfers op te vragen, dan kunnen we dat nog altijd doen bij de SHM's. Een centrale bevraging komt er dus niet tenzij blijkt dat bepaalde maatschappijen de cijfers niet bijhouden. Ik heb echter vertrouwen in de SHM's dat zij hun verplichting vanaf 1 januari 2017 zullen nakomen.

Op dit ogenblik is niet duidelijk of de SHM's die gegevens überhaupt bijhouden. Bij de SHM's die ze bijhouden, bestaat de kans dat ze niet helemaal dezelfde gegevens hebben. Dat bedoelde ik ook daarnet toen ik zei dat we geen peren met appels kunnen vergelijken. Er is een groot palet aan mogelijke acties. Zo zijn er de effectieve uithuiszetting, de vordering tot uithuiszetting en het vrijwillig vertrek na een aangetekend schrijven. Het is heel belangrijk om al die informatie te stroomlijnen zodat we weten waarover we spreken. Het is niet omdat er een vordering tot uithuiszetting is dat het tot een effectieve uithuiszetting komt. Het stroomlijnen van die informatie is mogelijk op basis van het sjabloon dat we ter beschikking zullen stellen.

Mevrouw Hostekint, ik deel uw bezorgdheid dat ook een monitoring moet gebeuren bij de SHM's. Ik heb net uitgelegd wat we daarvoor hebben ontwikkeld, ik hoop dan ook dat u tevreden bent met mijn acties.

De voorzitter: Mevrouw Hostekint heeft het woord.

Michèle Hostekint (sp.a): Minister, ik ben minstens tevreden met het feit dat u zegt dat het noodzakelijk is dat de SHM's die cijfers bijhouden en dat dit op een uniforme manier moet gebeuren. Het is belangrijk dat we allemaal op dezelfde manier over die cijfers spreken. Ik denk dat vandaag de meeste SHM's die

gegevens wel bijhouden. Uit de bevraging bleek dat er van slechts 17 SHM's geen gegevens waren ontvangen.

Wat me wat bevreemdt – maar misschien heb ik u verkeerd begrepen – is dat u zegt dat daar geen centrale rapportering aan gekoppeld wordt. Bedoelt u dat u niet aan de SHM's zult vragen om die cijfers ook mee te delen maar enkel om ze bij te houden? Het lijkt me goed dat ze daarover rapporteren zodat u die cijfers ook kent. Ik denk dan aan de preventie van dakloosheid en thuisloosheid. Het is belangrijk dat het beleid weet waar de problemen zich voordoen en hoe groot die problemen zijn.

Ik ben het eens dat dit op een uniforme manier moeten gebeuren, maar daarnaast moeten we de SHM's aanzetten tot rapportage zodat ook u die cijfers kent.

De voorzitter: Mevrouw Coppé heeft het woord.

Griet Coppé (CD&V): Ik steun deze vraag naar meer cijfers over de uithuiszettingen. In het boek Woonnood in Vlaanderen zijn er cijfers opgenomen uit 2010. Die cijfers tonen aan dat 1539 procedures tot uithuiszetting zijn opgestart, waarvan een derde, 463, effectief heeft plaatsgevonden. Cijfers hebben en publiceren is belangrijk zodat iedereen goed beseft welke drama's daar soms mee gepaard gaan. Minister, het aantal uithuiszettingen moet dalen, het gaat altijd over menselijke drama's. Zijn er al bijkomende maatregelen genomen om uithuiszettingen te voorkomen? Is daarover al overleg gepleegd met de SHM's?

De voorzitter: Minister Homans heeft het woord.

Minister Liesbeth Homans: Mevrouw Hostekint, we gaan niet voor een jaarlijkse centrale rapportering maar ik heb niet uitgesloten dat het wel mogelijk is over een langere periode.

Waarom niet elk jaar? Dat is omdat de Vereniging van Vlaamse Huisvestingsmaatschappijen zelf er ons attent op heeft gemaakt dat de sociale huisvestingsmaatschappijen hebben gesmeekt om niet ook hierover elk jaar te moeten rapporteren aan de VMSW of een andere instelling, omdat ze nu al elk jaar heel veel informatie moeten doorgeven. Dat sluit niet uit dat we vanuit Vlaanderen, als we daar zin in hebben, bij bepaalde sociale huisvestingsmaatschappijen die het misschien niet zo accuraat opvolgen, de gegevens kunnen opvragen.

We moeten dit wel een kans geven, we moeten vertrouwen hebben in de sociale huisvestingsmaatschappijen. Vanaf 1 januari 2017 moeten we nagaan of ze het effectief doen. Als we merken dat ze hun verantwoordelijkheid niet opnemen, kunnen we nadenken over een jaarlijkse centrale bevraging, maar ik wil ze eerst de kans geven om te bewijzen dat ze dit ook zelf belangrijk vinden.

Sommige sociale huisvestingsmaatschappijen houden dat inderdaad bij, maar het zijn geen uniforme gegevens. Dat is het grote probleem. Het sjabloon kan hier heel wat oplossen.

Mevrouw Coppé, u had een vraag over dak- en thuisloosheid. Eigenlijk is dat een bevoegdheid van minister Vandeuren waar we vanuit Wonen aan deelnemen. Er is een platform opgericht onder leiding van minister Vandeuren. Er zal ook een actieplan uit voortvloeien. De meeste zaken zijn gelinkt aan de bevoegdheid Welzijn – ook onder minister Vandeuren –, maar vanuit Wonen kunnen we heel veel belangrijke insteken geven, bijvoorbeeld met het Huurgarantiefonds of het verhogen van het contingent dat we buiten stelsel kunnen verhuren in het kader van het bestrijden van dak- en thuisloosheid waarvoor het kaderbesluit Sociale Huur al is aangepast.

Zo zijn er nog wel maatregelen, zoals de tijdelijke contracten in de sociale huisvesting, die men kan beschouwen als een van de maatregelen om dak- en

thuisloosheid tegen te gaan. Op die manier breng je de sociale woningen bij de mensen die er het meeste nood aan hebben. We zitten mee in het platform dat het kabinet-Vandeuren leidt, en daaruit zal een actieplan vloeien.

De voorzitter: Mevrouw Hostekint heeft het woord.

Michèle Hostekint (sp.a): Het is geen kwestie van vertrouwen in de sociale huisvestingsmaatschappijen. Ik heb daar ook vertrouwen in. Het is wel belangrijk, als we een coherent beleid willen voeren ter preventie van uithuiszettingen en dak- en thuisloosheid, dat we cijfers hebben. Meten is weten. Als we de omvang van het probleem niet kennen, is het heel moeilijk om er een coherent beleid op uit te tekenen.

Grote delen van dak- en thuisloosheid zitten inderdaad bij minister Vandeuren, maar de Vlaamse Woonraad pleit net voor meer woongerichte pistes. Minister, als sociale huisvestingsmaatschappijen worden verplicht om die cijfers bij te houden, kan het toch niet zo'n grote moeite zijn om te rapporteren. Voor u en voor ons als beleidsmakers is het belangrijk om die cijfers te kennen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van An Christiaens aan Liesbeth Homans, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding, over de ontwikkeling van het beleidskader voor gemeenschappelijk wonen – 1779 (2015-2016)

Voorzitter: de heer Lorin Parys

De voorzitter: Mevrouw Christiaens heeft het woord.

An Christiaens (CD&V): Minister, gemeenschappelijk wonen biedt ontegensprekelijk heel wat troeven. Het laat een optimaal gebruik van de ruimte toe en maakt het mogelijk dat bepaalde panden een nieuwe, toekomstgerichte bestemming krijgen. De ruimte, die in Vlaanderen steeds schaarser wordt, kan en moet optimaal worden gebruikt. Leegstaande gebouwen zoals kantoren en scholen kunnen worden herbestemd, maar ook boerderijen op het platteland zijn geschikte locaties voor samenwoonprojecten. En er is ook nog het fenomeen dat steeds meer grote villa's te koop staan en moeilijk verkocht geraken. Ook die zouden een nieuw leven kunnen krijgen als er gemeenschappelijke woonprojecten in kunnen worden georganiseerd.

Het komt er vooral op aan het gekende pad te verlaten voor een nieuw en vooruitstrevend beleid en niet te blijven vasthangen aan de aloude principes en regelgeving. Die visie hebben verschillende partijen hier al vaak verkondigd. Vorig jaar hebben we daarover een resolutie op initiatief van mevrouw De Vroe kamerbreed goedgekeurd.

Op 24 maart 2016 hebben we de onderzoekers van Steunpunt Wonen die hun studie over gemeenschappelijke woonvormen kwamen toelichten, in de commissie ontvangen. De studie komt tot de volgende knelpunten en aanbevelingen. Er is nood aan een definitie. Een stimulerend beleid voor gemeenschappelijk wonen wordt in de eerste plaats best gericht op publieke of gemengde vormen van gemeenschappelijk wonen. De toekenningsvoorwaarden voor de bestaande steunmaatregelen – die u niet allemaal in handen hebt, minister – moeten worden aangepast zodat woongemeenschappen er ook aanspraak op kunnen maken. We moeten in een beleidskader voorzien voor woningkwaliteit. Mogelijke zware gevolgen voor het sociaal statuut van de potentiële bewoners moeten worden bekeken.

Minister, we hebben de resolutie goedgekeurd en we hebben de studie toegelicht gekregen. Op welke manier zult u de knelpunten aanpakken en de aanbevelingen ter harte nemen? Met welke instanties zult u in overleg treden om tot dat noodzakelijk beleidskader te komen om dit verder te ontwikkelen?

De voorzitter: Minister Homans heeft het woord.

Minister Liesbeth Homans: Mevrouw Christiaens, u hebt zelf de knelpunten opgesomd. Veel van die knelpunten zitten bij Ruimtelijke Ordening. Over het sociaal statuut heb ik helemaal niets te zeggen. Sta me toe enkel in te gaan op het luik Wonen. Uw vragen in verband met ruimtelijke ordening kunt u aan minister Schauvliege stellen en de vragen over het sociaal statuut kunt u door uw collega's in het federaal parlement laten stellen. Ik erken dat er een probleem is, maar vanuit mijn bevoegdheden kan ik daar niets aan doen.

U hebt de resolutie zo goed als of helemaal kamerbreed goedgekeurd, en dat veronderstelt dat de regering er dan ook gevolg aan geeft. Ik kan u meedelen dat ik mijn administratie reeds de opdracht heb gegeven om een proefomgeving te creëren waarbinnen projecten de kans krijgen om tot vernieuwde beleidsinzichten te komen. Vanuit mijn bevoegdheid zijn er heel veel garanties voor woonkwaliteit. Dat mogen we absoluut niet uit het oog verliezen. Er is ook een regelluw kader: niet te veel regeltjes opleggen, anders kun je zulke projecten niet stimuleren.

De administratie onderzoekt momenteel of afwijkingen mogelijk en wenselijk zijn op het vlak van de toewijzingsregels, de regels in verband met de woonkwaliteit – zonder in te boeten aan woonkwaliteit natuurlijk –, de bouwtechnische normen voor sociale woningen en de voorwaarden voor de toekenning van sociale leningen, premies en tegemoetkomingen. In het kader van de sociale huisvesting wordt daar al concreet over nagedacht en onderzoek gedaan door mijn administratie.

Een dergelijke proefomgeving vereist in de eerste plaats een decretales grondslag waarin de rechtsbepalingen worden opgenomen waarvan mag worden afgeweken indien het over zo'n vorm van wonen gaat. Ik verwacht nog voor het zomerreces hierover een decretaal initiatief te kunnen opstarten.

Het grote voordeel van een proefomgeving is dat alle initiatiefnemers, ook sociale woonactoren, de kans krijgen zich in te schrijven op de open oproep. Dit laat ons toe om een duidelijk beeld te krijgen van de op til staande projecten, waardoor een meer doordacht en onderbouwd beleid kan worden uitgewerkt. Je kunt dit vergelijken met de projecten in het kader van Wonen en Welzijn. Je betreft zo veel mogelijk actoren bij de brainstormings die worden georganiseerd.

We mogen bepaalde aandachtspunten niet uit het oog verliezen. Verschillende sociale huisvestingsmaatschappijen hebben ons op toenemende samenlevingsproblemen gewezen in het kader van sociale huisvesting. We onderzoeken of het mogelijk is en we willen zelfs decretaal ingrijpen zodat het mogelijk wordt.

Het is ook heel belangrijk om niet blind te zijn voor eventuele toenemende samenlevingsproblemen. Laten we een kat een kat noemen. In de omgeving van sociale huisvesting zijn er nu al een beetje samenlevingsproblemen. Natuurlijk niet overal, maar ze bestaan wel, en we moeten vermijden dat ze toenemen door zulke woonvormen. Nogmaals, wij willen onze verantwoordelijkheid nemen. De administratie is daar ijverig mee bezig. Er is input van de sociale woonactoren. Dat zit dus wel goed.

Het steunpunt heeft heel wat expertise opgedaan. Het is goed dat we die expertise verder zullen aanwenden. Het lijkt mij ook heel belangrijk om de steden en gemeenten daarbij te betrekken, en natuurlijk ook de Vereniging van Vlaamse Huisvestingsmaatschappijen (VVH). En uiteraard zal ik mijn collega,

bevoegd voor Ruimtelijke Ordening, er ook bij betrekken. Collega Schauvliege zal dus ook op de hoogte worden gebracht van de proefomgeving en het voornemen om daarmee van start te gaan.

De voorzitter: Mevrouw Christiaens heeft het woord.

An Christiaens (CD&V): Minister, bedankt voor uw antwoorden. Er zijn een aantal dingen gebeurd, zoals de resolutie en de studie. Mijn vraag was vooral ingegeven vanuit de bezorgdheid: wat nu? Er zijn heel veel aspecten die raakvlakken hebben met de problematiek van de gemeenschappelijke woonvormen. Mijn bezorgdheid was dat iedereen nu wat naar elkaar zou kijken, vanuit zijn eigen bevoegdheid. Maar u hebt mij duidelijk geantwoord welke initiatieven u neemt. U hebt mijn bezorgdheid weggenomen met uw initiatief rond de proefomgeving. De decretale basis, moet die opgestart of afgerond worden voor het reces? (*Opmerkingen van minister Liesbeth Homans*)

Dat was mij niet helemaal duidelijk, maar het moet dus opgestart worden voor het reces. Ik ben zeer tevreden dat u initiatieven neemt en daar de trekkende rol in opneemt. We kijken daar vol verwachting naar uit.

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Minister, ik wil nog een bijkomende vraag stellen, aansluitend op de zeer interessante vraag van collega Christiaens en uw antwoord erop.

U sprak over een decretaal initiatief en het creëren van een bepaalde regelluwe periode, zoals de projecten Wonen-Welzijn, een bepaalde proefperiode waarin er regelluw gewerkt kan worden. Wij worden geregeld gecontacteerd – en u wellicht ook – door de vereniging Community Land Trust (CLT), die opmars maakt in onze regio. Het probleem is dat sociale huisvestingsmaatschappijen wel degelijk willen samenwerken met die CLT, maar dat de participatie van een sociale huisvestingsmaatschappij in een andere vennootschap, zijnde de CLT, met inbreng van roerend en onroerend erfgoed, wel degelijk opgenomen is in de Vlaamse Wooncode, maar dat daar geen uitvoeringsbesluiten rond zijn. Zal dat een aparte regeling zijn, of hoort dat allemaal thuis in het decretale initiatief dat u van plan bent op te starten?

De voorzitter: Minister Homans heeft het woord.

Minister Liesbeth Homans: Dat maakt natuurlijk ook deel uit van het onderzoek, mevrouw Taeldeman, maar ik kan u wel zeggen dat CLT Gent een conceptsubsidie zal krijgen, en dat we daar misschien nog meer lessen uit kunnen trekken en nog meer aanbevelingen kunnen brengen naar de administratie en de werkgroepen die zich daarmee bezighouden.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.